

»Sentire cum Ecclesia« sv. Ignacija Loyolskoga

MARIJAN STEINER*

UDK:
248.12:271.3 * 260
Prethodno priopćenje
Primljeno:
9. studenoga 2015.
Prihvaćeno:
30. studenoga 2015.

Sažetak: U članku je obrađeno shvaćanje Crkve kakvo je imao sv. Ignacije Loyolski. Ignacijeva crkvenost temelji se na njegovu duhovnom iskustvu. Osnove Svetčeva shvaćanja crkvenosti valja tražiti u njegovoj knjižici »Duhovne vježbe«, u kojoj se nalaze »Pravila da osjećamo s Crkvom«. Ona imaju pred očima Crkvu kao zajednicu, a ne korist vjernika pojedince. Izraz »sentire cum Ecclesia« povezuje se s onim što Ignacije govori u »Formuli Instituta«, temeljnom dokumentu Družbe Isusove: »Služiti samo Kristu i Crkvi, njegovoj zaručnici, pod rimskim prvosvećenikom, namjesnikom Kristovim na zemlji.« Donose se i neki podatci o odnosu Ignacija i četvorice papâ. Gledano u cjelini, Utemeljitelj isusovačkoga reda uvijek je promatrao Crkvu u njezinoj božansko-ljudskoj stvarnosti. Ljubiti Crkvu istovremeno je za njega značilo ljubiti Krista, i obrnuto.

Ključne riječi: sv. Ignacije, duhovno iskustvo, duhovne vježbe, Crkva, »sentire cum Ecclesia«, »pravila«, pape.

Uvod

Za shvaćanje crkvenosti sv. Ignacija Loyolskoga važno je poznavati njegov osobni put i iskustvo. On je Crkvu otkrivao svojim apostolskim pothvatima. Njega nije zanimala ideja apostolata, nego iskustvo i akcija.¹ Ignacijev odnos prema Crkvi vrlo je bogat i slojevit, pa i pun dramatične napetosti. Svetac je bio spreman, a to je zahtijevao i od svojih drugova, da crno smatraju bijelim, ako to kaže Crkva, a istodobno je znao uporno zastupati svoje uvjerenje čak i protiv najviših predstavnika te iste Crkve. U taj su njegov stav utkana bolna iskustva što ih je imao s crkvenim uglednicima, ali i mistične spoznaje koje su mu Crkvu pokazivale kao otajstvenu Zaručnicu Kristovu. »Kao svi drugi darovi, Crkva dolazi s neba, odozgor (DV 237) i ona je bitno povezana s inkarnacijskim misterijem cjelokupnoga Kristova

* Prof. dr. sc. Marijan Steiner, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu – Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu, Jordanovac 110, 10000 Zagreb, Hrvatska, msteiner@ffdi.hr

¹ R. SCHWAGER, *Das dramatische Kirchenverständnis bei Ignatius von Loyola*, Benziger Verlag, Zürich – Einsiedeln – Köln, 1970.

samopredanja. To je Ignacijeva vjera.«² On vidi da Crkva nije savršena i bez nedostataka. No jedinstvo i sklad Crkve nalazio je probijajući se kroz ljudsku grješnost i uskogrudnost. Ignacijev način promatranja cjelokupne stvarnosti, pa tako i Crkve, realističan je i optimističan.

1. Ignacijevo iskustvo

Ignacije je imao mistično iskustvo Boga, koje se razlikuje od školskoga pojma mistike. To njegovo iskustvo opisujemo kao: »doživljaj božanskoga – koji prožimlje i obuhvaća čitava čovjeka – širi njegove tvrde, ukočene razumske kategorije da postanu sposobne shvatiti božanske stvarnosti – te povezuje u novo jedinstvo njegovu duhovno-duševnu strukturu (razum, volja, srce) – a sve se to ne događa automatski, nego uz čovjekovu suradnju s božanskim svjetlom.«³

Ignacijeva je duhovno iskustvo duboko povezano s njegovim doživljajem Crkve. Sve je kod njega podvrgnuto redu što ga zahtijeva i jamči vidljiva Crkva. »Prednost djelovanja pred teoretskim spoznavanjem, koja proizlazi iz Ignacijeva načela većega ploda, moguća je samo zato što čovjek živi u zajednici. On smije bez vlastitoga pristanka doći na svijet jer mu se život poklanja u zajednici. On može djelovati dostojno čovjeka i prije nego što spozna sve domete svojega rada zato što zajednica nosi to djelovanje. [...] Zajednica, u kojoj kršćanin živi, narod je Božji. Ovaj narod ima svoje vlastito iskustvo Duha Svetoga. Čovjek koji u toj zajednici živi, može se i prije nego što to sam sve predvidi, sa sigurnošću i jasnoćom predati akciji, nošen duhovnim iskustvom naroda Božjega.«⁴ A taj narod tvori Crkvu, koja je oko Krista okupljena i u njemu ujedinjena.

Valja uočiti kako je Ignacije od svojega djetinjstva u *Loyoli* živio u katoličko-crkvenom okruženju, gdje pravovjerje nije dolazilo u pitanje (što se ne bi moglo reći za život po moralu). Kada se obratio, odlučio je dosljedno nasljedovati svetce, što je bilo posve u duhu tadašnjih vjernika koji su željeli živjeti radikalnijim kršćanskim životom.

Za vrijeme boravka u *Manrezi*, gdje je obavio svoje višemjesečne duhovne vježbe, počeo je Ignacije postupno izlaziti iz svojega »individualizma«, šireći um i srce za druge ljude kojima treba donijeti Krista, ili već postojeće vjernike snažno učvrstiti u vjeri.

² Usp. P.-H. KOLVENBACH, *The Rules for Thinking, Judging, Feeling in the Post-Conciliar Church*, The Jesuit Curia in Rome. The House of the Superior General, CIS, Rome, 22 March 2004, str. 2.

³ A. SCHNEIDER, *Naša je domovina na nebesima*, FTI, Zagreb, 2011., str. 427.

⁴ *Isto*, str. 432.-433.

S hijerarhijskom Crkvom na pravi se način susreo tek u *Jeruzalemu*. Ondje je shvatio što znači biti poslušan crkvenim poglavarima. Tamošnji se, naime, kustos-franjevac usprotivio Ignacijevoj želji da ostane tijekom nekog vremena u Svetoj Zemlji, pozivajući se na papinske bule prema kojima ga može izopćiti iz Crkve, ako ne poslušaa.

Za vrijeme školovanja (*Barcelona, Alcalá, Salamanca*), Ignacije se počinje susretati s kritičarima Crkve, odnosno njezina učenja. To se odnosi napose na razdoblje studija u *Parizu*. Među takve spadaju erasmisti (prema Erazmu Roterdamskom), iluministi (tzv. alumbradosi) i protestanti. Svi su ti pokreti, osim međusobne razlike, imali i nešto zajedničko: vraćajući se na izvore (Pracrkva!) nastojali su oko dubljega življenja kršćanske vjere i tražili su sredstva za odstranjivanje onoga što je u Crkvi postalo nevaljalo. No, u njihovu je učenju bilo prisutno i krivovjerje, te nastojanje oko zanemarivanja autoriteta Crkve, ponajprije pape. U takvom je ozračju i Ignacijevu djelovanje pobudilo sumnju španjolske inkvizicije. Sumnjičili su ga gotovo 12 godina zato što je raspravljao o raznim teološkim pitanjima, iako tada još nije studirao teologiju. Postao je sumnjiv inkviziciji i u *Parizu*, gdje se već na početku njegova studija filozofije smatralo da uzbunjuje studente svojim duhovnim vježbama. Neki su se od njih posve obratili, a u to je vrijeme svaka vidljiva promjena u vladanju na vjerskom području bila upitnom. I sama je knjižica *Duhovnih vježbi* bila pregledavana i konačno u njoj nije bilo pronađeno ništa za osudu (njezin je sadržaj čak bio pohvaljen!). Ignacije se u glavnom gradu Francuske susretao i s protestantskim novotarijama, pa je u svojoj revnosti i sam prijavio inkviziciji neke osumnjičene. Upravo od pariških godina njegov stav prema Crkvi postaje sve pozitivniji i dublji. »Ignacije nije nikad uočavao mogućnost suprotnosti između Duha i Crkve te između evanđelja i hijerarhije. On je, za razliku od reformatora, radio više za obnovu nego za reformu Crkve.«⁵

Prigodom zavjetovanja na *Montmartreu* u *Parizu* 1534. godine, Ignacije i njegovi prvi drugovi već se žele staviti na raspolaganje papi, ukoliko ne budu mogli otputovati u Svetu Zemlju, u kojoj su željeli ostati za stalno. Nasljedovanje Isusa očitovat će se upravo u njihovu služenju Crkvi i Kristovu namjesniku na zemlji – papi.

Od poznatoga viđenja u kapelici u *La Storti*, koje je Osnivač Družbe Isusove imao na putu s drugovima prema Rimu, postupno se pripremao četvrti zavjet u isusovačkom redu – zavjet posebne poslušnosti papi, s obzirom na poslanje (misije). Ignaciju se, naime, ukazao Isus, rekavši mu: »Bit ću vam milostiv u Rimu!«⁶

⁵ J. ANTOLOVIĆ, Crkva u osobnom iskustvu sv. Ignacija Loyolskog, u: *Obnovljeni život* 48(1993)2, str. 213.

⁶ Usp. C. de DALMASES, La Chiesa nell'esperienza personale di sant'Ignazio, 59-63, u: M. FOIS, C. de DALMASES, L. GONSALES i dr. (ur.), *Sentire con la Chiesa. Sfida – storia – pedagogia*, Centrum Ignatianum Spiritualitatis, Roma, 1980, str. 50.-56.

2. Ignacijeva knjižica *Duhovne vježbe*

Knjižica *Duhovne vježbe* sažetak je Ignacijeve duhovnosti, pa tako i temelj za shvaćanje njegove crkvenosti. »Duhovne vježbe nisu zamišljene da ih se čita, nego da se vrše. Tekst je plod jednoga iskustva, onog Ignacijeva, ponuđen kao jedan od mnogih putova da se uđe u komunikaciju s Bogom.«⁷ Duhovnim se vježbama ponekad dosta toga prigovara. Primjerice, predbacuje se da pogoduju individualističkom odgoju prema načelu »solus cum solo«, »sam sa samim« (s Bogom). A crkvena obnova, koja se poslije Drugoga vatikanskog koncila razmahala u raznim molitvenim pokretima, ne traži pojedinačni susret duše i Boga, nego ga nalazi u zajednici. Ima li u metodi duhovnih vježbi onih elemenata Crkve o kojima govori Sabor? Vode li one prema doživljaju naroda Božjega ili ostaju zatvorene u individualnom religioznom prostoru?

U prilog uvođenja duhovnih vježbi u doživljeno zajedništvo Crkve spomenut ćemo da Ignacijev egzercitant mora dnevno sudjelovati kod sv. mise (ujutro!) i Večernjih hvala i tako se već nalazi u crkvenom liturgijskom zajedništvu. Upravo iz principa *sentire cum Ecclesia* Svetac je vidio važnost liturgijskoga života za cijelu Crkvu, pa tako i za svakoga člana Družbe Isusove. On inzistira na pobožnom slavljenju mise i sakramenata, što dolazi do izražaja u njegovim spisima.⁸ Ipak, Ignacije sv. misu ne gleda u perspektivi vidljivoga crkvenog zajedništva, nego individualne pobožnosti. Liturgija pruža tek vanjski okvir za osobnu pobožnost. Neki pripadnici liturgijskoga pokreta s početka 20. st. čak su tvrdili kako je Družba Isusova duhovnim vježbama sv. Ignacija mnogo pridonijela dekadenciji liturgijskoga duha.⁹ Istina je da Crkva nije u prvom planu duhovnih vježbi, spominje se tek usput, primjerice kada Utemeljitelj Družbe Isusove govori o nebeskoj Crkvi, o anđelima, Mariji, svetcima. Stalo mu je u prvom redu do toga da egzercitant postigne osobni plod.

Čovjekova svrha o kojoj govori *Načelo i temelj* (DV 23) ima svojevrсно liturgijsko obilježje i po tom je liturgija prisutna u samom temelju duhovnih vježbi. No ta je prisutnost preopćenita: »Čovjek je stvoren da Gospodina Boga svoga hvali, da ga štuje, da mu služi i da tako spasi svoju dušu...« (DV 23) Izrazi »hvali, štuje, služi« ne odnose se, naime, isključivo na bogoslužne čine, nego na cjelokupan ljudski (kršćanski) život. U prilog se duhovnih vježbi veli i to da je njihov ritam identičan s ritmom liturgijske godine. Vanjska je sličnost očita, ali metoda je različita. Litur-

⁷ P.-H. KOLVENBACH, *The Rules for Thinking, Judging, Feeling in the Post-Conciliar Church*, str. 1.

⁸ Usp. M. STEINER, *L'impostazione liturgica della Compagnia di Gesù durante la vita di Sant'Ignazio* (lic. rad, daktil.), Roma, 1984, str. 6.

⁹ Usp. M. FESTUGIÈRE, *La Liturgie Catholique*, Maredsous, 1913, str. 39.-44. Isusovci su oštro odgovorili ovom benediktincu i drugim kritičarima, tvrdeći da nisu uvidjeli kako su upravo duhovne vježbe mnogo pridonijele istinskom liturgijskom životu produbljanjem osobnoga kršćanskog života.

gijska godina svojim ritmom nastoji ostvariti suobličjenje Kristu, a u duhovnim je vježbama taj ritam samo vanjski okvir da egzercitant postigne osobni cilj, da dođe do jasnoće, utjehe, nutarnje slobode itd.

Jedini izričiti »element crkvenosti« duhovnih vježbi nalazi se u uputi za izbor (isključujući ovdje *Pravila da osjećamo s Crkvom*, o kojima će biti riječ kasnije): »Potrebno je da sve stvari o kojima želimo obaviti izbor [primjerice životnoga zanimanja ili zvanja: brak, svećeništvo, redovništvo] budu indiferentne ili u sebi dobre te u skladu s ustanovama svete majke Crkve, a ne zle ni njoj protivne.« (DV 170) Ako je ovdje Crkva pozitivna vrjednota i nadahnuće, »znači li to da treba ići samo njezinim uhodanim putovima? Gledamo li je kao negativnu normu, a tako ju je Ignacije, osobito u prvom razdoblju života, bolno doživljavao, pitanje je može li se na tom utemeljiti eklezijalnost, crkvenost duhovnih vježbi i Ignacijeva puta.«¹⁰

Treba istaknuti da je crkvena predaja životno zbivanje. Ona se sastoji u tom da jedan naraštaj predaje svoju vjeru sljedećemu. No predaja se ne odvija linearno ni kontinuirano. Osnovni je zakon crkvene predaje umiranje i uskrsnuće. Taj je zakon upisan je u njezinu bit od samoga početka. U Ignacijevu nastojanju međusobno su povezane objektivna kategorija spasa i čovjekovo subjektivno religiozno iskustvo. Pritom dolazi i do povezivanja njegovih racionalnih, voljnih i afektivnih elemenata u vlastitu metodu nutarnjega oslobođenja. Ta metoda nije zastarjela i treba je uvijek nanovo otkrivati, promatrajući znakove vremena, uz oslušivanje Duha Svetoga.

Kao zlatna nit provlači se kroz Ignacijeve spise izraz »veća slava Božja«. Ona je vidljiva u plodu čovjekova djelovanja. Svetac usmjeruje egzercitanta na to da svojim mislima, molitvom i radom postigne »veći plod«. Za nj se traži više predanoga zalaganja. Ignacije je čovjek akcije, pa je uočljivo da ni njegovi mistični doživljaji ne ostaju zatvoreni u sebe, nego tjeraju na djelovanje. Mogli bismo reći da je Ignacije anticipirao shvaćanja našega vremena. Današnja težnja za plodom, za što većim ostvarenjem, prožima sva područja života. »Ljudi su postali skeptični prema spekulativnim sustavima i apstraktnim teorijama. Nakon što je propao filozofski idealizam, svi traže da se ideje provjere djelom. Na materijalnom se planu traži što veća proizvodnja a i ta je težnja pokazatelj dubljih zakonitosti. Čovjek je spoznao da se nalazi u životnom procesu mnogo prije nego što on o tom teoretski razmisli. Od djetinjstva je povučen strujom nutarnjih i vanjskih iskustava, stavljen u prilike koje on spontano oblikuje i tek naknadno razumom i voljom usvaja. Gotovo slijepo urasta u svijet oko sebe. Jednostavno je nošen akcijom.«¹¹ Tu akciju želi Svetac unijeti u članove Crkve.

¹⁰ A. SCHNEIDER, *Naša je domovina na nebesima*, str. 425.

¹¹ *Isto*, str. 430.

Spomenuto načelo »većega ploda« omogućuje čovjeku da održi također ravnotežu između naravnoga i nadnaravnoga dinamizma u sebi, između subjektivnoga iskustva i objektivnih stvarnosti koje ga određuju. Plod, što ga čovjek od Boga prima i u sebi prepoznaje, zapravo je očitovanje božanskoga života: Božji život pretopljen u ljudsko iskustvo. To se pak najbolje vidi u čovjekovu susretu s Božjom riječju.¹² Ignacijevska duhovnost želi se izdići »iznad normi i propisa, iznad minimalizma bezličnoga kršćanstva. Norma i zakon označavaju Ignaciju najnižu granicu, početak, start, a moralistima rubnost poštena života. Ignacije ne odgaja čovjeka za 'poslušna slugu' koji osobno ne snosi odgovornost, nego gleda kako bi na druge stavio svoje zadatke. On odgaja za *aktivnu, zrelu poslušnost* Autoritetu Crkve, eventualno i države, prema zahtjevima 'općega dobra', gdje u središtu treba biti dostojanstvo ljudske osobe« (DH 2).¹³

3. Ignacijeva »Pravila da osjećamo s Crkvom«

Kako uopće shvatiti izraz »sentire cum Ecclesia«? Mogli bismo reći da je to aktivno, unutarne i s osjećajem solidariziranje s Crkvom; osjećaj za ono što je Crkvi potrebno i važno. »Osjećati s Crkvom u prvom redu znači sudjelovati u poslanju koje je Krist povjerio svojoj Crkvi, nastaviti u svijetu u snazi Duha Svetoga Kristov život i poslanje.«¹⁴ Ignacijeva Pravila nalaze se na kraju knjižice *Duhovne vježbe*. »Egzercitant treba biti preobraćen po Duhu Svetom, koji prebiva u Zaručniku i Zaručnici i oboje povezuje obostrana naklonost. Isti vez ljubavi, koja sjedinjuje Crkvu s Kristom, povezuje također pojedine vjernike s Kristom u njegovoj Crkvi.«¹⁵

Najizričitiiji element crkvenosti duhovnih vježbi sv. Ignacija predstavljaju »Pravila da osjećamo s Crkvom – Da istinski osjećamo s katoličkom, vojujućom Crkvom, kao što bismo morali, držimo se sljedećih pravila« (Duhovne vježbe /DV/, 352). Ona nemaju pred očima korist pojedinca, nego Crkvu kao zajednicu. »Pitanje je, međutim, pripadaju li ta pravila izvorno u duhovne vježbe i odražavaju li im duh. Neki se njihovi naglasci teže uklapaju u osnovni pravac egzercicija. Dok je, primjerice, u pravilima za razlikovanje duhova mjerodavno osobno iskustvo, koje služi čovjekovoj privatnoj pobožnosti i rastu, u pravilima da osjećamo s Crkvom mjerilo su norme Crkve, a svrha im je javna služba. U pravilima da osjećamo s Crkvom snažno je naglašena ideja poslušnosti.«¹⁶

¹² Usp. *isto*, str. 431.

¹³ I. FUČEK, *Vojevati pod Kristovom zastavom*, Mihael, Split, 2000, str. 390.

¹⁴ A. TAMARUT, *Sentire cum Ecclesia – osjećati s Crkvom*. *Suvremeni naglasci*, u: *Bogoslovska smotra* 76(2006)1, str. 61.

¹⁵ A. DULLES, *Sentire cum Ecclesia – Regeln zur Erlangung einer kirchlichen Gesinnung*, u: *Kath.net Online-Magazin Oesterreich_06 November_2002*.

¹⁶ A. SCHNEIDER, *Naša je domovina na nebesima*, str. 425.-426.

Na koji način danas primijeniti ova *Pravila*? Neki će, primjerice, pitati kako se u vrijeme demokracije može govoriti o Crkvi kao hijerarhiji ili je označavati papinskom i rimskom u vrijeme naglašavanja biskupskoga kolegijaliteta? »Jedan njihov dio, unatoč svojem uvijek vrijednom općenitom usmjerenju, očito je zastario i ne može se danas doslovno upotrijebiti. U drugom se dijelu isprepliće ono trajno vrijedno s prolaznim i vremenski uvjetovanim. Kako to dvoje razlučiti? Tekst za to ne daje upute. Primjena je ovisna o mentalitetu i vremenu u kojem se nalazimo. Prema tumačenju, što ga je početkom 20. stoljeća dao o. M. Meschler, trebalo bi osuditi sve što se udaljuje od dotadanje crkvene prakse a to znači i sva obnoviteljska gibanja, a sve bi crkvene institucije trebalo hvaliti. Takav je stav danas neodrživ i nije u skladu ni s Drugim vatikanskim saborom, protivi se upravo mentalitetu Crkve. On bi značio 'sentire cum Ecclesia contra Ecclesiam.'¹⁷

U temeljnom dokumentu Družbe Isusove (*Formula Instituti*) Ignacije piše: »Služiti samo Kristu i Crkvi, njegovoj zaručnici, pod rimskim Prvosvećenikom, namjesnikom Kristovim na zemlji.« Ista je misao slično izrečena i u prvom od »Pravila da osjećamo s Crkvom«: »Odloživši posve svoj vlastiti sud, valja nam držati svoj duh spremnim i pripravnim da u svemu slušamo pravu Zaručnicu Krista, našega Gospodina, a to je sveta naša Mati Crkva hijerarhijska.« (DV 353) U prvoj latinskoj verziji bio je i dodatak »quae Romana est«. Može se reći da taj pojam »rimskost« (romanità)¹⁸ pripada bitnim oznakama Ignacijeva odnosa prema Crkvi. »U Rimu su prvi isusovci postali svjesni crkvenoga značenja svojega rada i čitavoga izbora. Zato su zavjetom potvrdili ono što samo po sebi označuje svakog kršćanina, da se mora pustiti vodstvu Crkve. [...] Usto je jako naglašen vidik 'poslanja'. U pozivu na svako dobro djelo treba dati Bogu prvotnu inicijativu. Tako je zapravo, kad Bog govori neposredno srcu. No, isti božanski glas odjekuje u Crkvi.«¹⁹

Ignacije i njegovi prvi drugovi došli su pred papu da budu poslani u misije iz »želje da služe Crkvi na najkorisniji mogući način«.²⁰ Družba Isusova daje se na raspolaganje Petrovu nasljedniku da ih pošalje na razne poslove u vinogradu Gospodnjem. Tako se postiže veća raspoloživost Božjoj volji i Crkvi se pruža bolja služba. Četvrti zavjet, koji polažu profesii (poslušnost papi s obzirom na poslanje), Ignacije

¹⁷ Isto, str. 426.

¹⁸ Usp. B. SCHNEIDER, Die Kirchlichkeit des heiligen Ignatius von Loyola, u: J. DANIELÉLOU, H. VORGRIMMLER (ur.), *Sentire Ecclesiam. Das Bewusstsein von der Kirche als gestaltende Kraft der Frömmigkeit*, Freiburg i. Br. 1961, str. 269.

¹⁹ T. ŠPIDLIK, *Ignacije Lojolski, duhovni otac*, FTI, Zagreb, 2004, str. 124.

²⁰ BENEDIKT XVI., *Govor članovima Družbe Isusove (22. IV. 2006.)*. Vidi: Dekreti 35. generalne kongregacije Družbe Isusove, Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, Zagreb 2008, str. 48.

definira kao »naš početak i glavni temelj«. ²¹ Na taj način Družba je na poseban način povezana s hijerarhijskom strukturom Crkve u osobi pape: ljubav prema Crkvi kroz raspoloživost papi. Za Ignacija pojam »hijerarhijska« Crkva znači vidljiva, institucionalna, sa svojim sakramentima, obredima, zakonima, autoritetima pape i biskupa. U *Ustanovama Družbe Isusove* Svetac upotrebljuje riječ »služiti«, koja se odnosi na Krista i Crkvu, 220 puta. Gdje je Crkva, ondje je i Krist. Stoga za Ignacija služiti Crkvi znači služiti samomu Kristu. Ljubav prema Kristu povezana je s ljubavlju prema Crkvi i mora biti izražena u konkretnim djelima. Oni, koji u Crkvi gledaju samo ljudske, zemaljske faktore, a ne i njezinu nadnaravnu komponentu, ne mogu shvatiti takav način razmišljanja i shvaćanja. Takvi će, primjerice, u katoličkoj obnovi Ignacija i drugih članova Crkve vidjeti samo političku reakciju protiv protestantizma (protureformaciju). Ni Ignaciju ni Družbi Isusovoj nije bilo do sukoba s protestantima, nego do obrane i širenja vjere koju propovijeda Katolička crkva. ²²

Španjolski izraz »sentir« ili »sentido« u naslovu dotičnih pravila nije lako prevesti u njihovu punom značenju u druge jezike. On, naime, obuhvaća i racionalnu i afektivnu razinu. Stoga je prijevod »osjećati s Crkvom« ili »misлити s Crkvom« polovičan. Ignacijev smisao je »biti s Crkvom«, »biti u Crkvi«, odnosi se na nazor i stav koji konstruktivno »s Crkvom« i »u Crkvi« misli, osjeća i djeluje. Slično je i sa španjolskom riječju »reglas«, koja bi više značila upute, orijentacije, direktive (umjesto pravila, kako se redovito prevodi). Mogli bismo umjesto »sentire cum Ecclesia«, kazati »sentire in Ecclesia« ili »sentire Ecclesiam«.

Povijesno gledano, 18 *Pravila da osjećamo s Crkvom* treba svrstati u dvije grupe: 1–13 napisana su prije 1535. god. kada Ignacije napušta Pariz, gdje je studirao sedam godina filozofiju i teologiju; nastala su u sukobljavanju s Erazmom Roterdamskim, koji negira i ismijava sve što Ignacije u tim pravilima hvali. *Pravila* 14–18 napisana su u Rimu prije 1541. god. u sučeljavanju s augustinskim redovnikom Meinardijem, koji je u svojim propovijedima širio Lutherove misli i konačno sam postao luteran. Može se reći da se Svetčev tekst odnosi na Crkvu 16. st., razdiranu humanizmom i protestantizmom. Ignacije želi pomoći puku koji se našao u ponižavajućem i obeshrabrujućem stanju. ²³

Promatrana pak sadržajno, *Pravila* možemo podijeliti u tri skupine. U prvoj (2–10) govori Ignacije o duhovnom stavu pohvale (hvaljenja). Ta »kultura davanja

²¹ *Declarationes circa missiones (1544-1545)*, MHSI 63, 162.

²² Usp. J. ANTOLOVIĆ, *Crkva u osobnom iskustvu sv. Ignacija Loyolskog*, str. 214-215.

²³ Usp. P.-H. KOLVENBACH, *The Rules for Thinking, Judging, Feeling in the Post-Conciliar Church*, str. 1.

hvale«²⁴ vrlo je značajna (izraz »hvaliti« ili »pohvalno govoriti« nalazimo također u 11. i 18. *Pravilu*). Treba hvaliti različita očitovanja crkvenoga života: sakramente, zapovijedi, propise, liturgijske čine po kojima živi otajstvo utjelovljene Riječi. Druga grupa pravila (11, 12, 14-18) daje naputke o apostolskoj zadaći govorenja o stvarima vjere. Ovdje je osnovno: imati pastoralni obzir i računati s očekivanjima, pretpostavkama i željama Božjega naroda. Posljednje, osamnaesto pravilo završava izrazom »jedinstvo s Božjom ljubavi«. To se jedinstvo ne može živjeti neovisno od Crkve. Treću cjelinu čine pravila br. 1 i 13: govore izravno o ispravnom stavu prema hijerarhijskoj Crkvi, koja je »prava zaručnica Krista, našega Gospodina, naša sveta Majka«. ²⁵ Važno je imati na umu da Ignacije uvijek gleda na Crkvu iz perspektive vjere, kao i shvaćanja da je ona Božje djelo. »Kada sv. Ignacije naglašava pohvalu onomu što je bilo izvrgnuto udarcima u Crkvi, zapravo potvrđuje odlike Crkve, vrijednosti u njoj i logiku odnosa prema životnim okolnostima. Neprihvatanje druge, izvanckrvne logike, 'ljudske mudrosti', a predlaganje ustrajnosti u onom što je Crkvi vlastito, danas je iznimno snažan proročki govor.«²⁶

Prema isusovcu J. G. Gerhartzu, ova pravila treba promatrati na temelju nekoliko važnih principa.²⁷

Prvi princip možemo nazvati »princip konkretnosti ili utjelovljenja«. U njihovu ispravnom shvaćanju valja imati na umu ono što se naziva »Ignacijeva realistična mistika«. Tko poznaje Duhovne vježbe, shvaća kako Svetca poziva Krist, »vječni Kralj«, da s njim sudjeluje u djelu utjelovljenja našega spasenja. Utjelovljenje se nastavlja u Gospodinovoj Crkvi, u kojoj je ljudski element združen i prožet s božanskim. Ignacije je obuzet otajstvom utjelovljenja, koje vidi nastavljeno i suizvršeno u životu Crkve. On ne misli na Crkvu čistih i savršenih, nego na onu koja se uzdiže preko slabosti, nezgrapnosti i grijeha ljudi.

²⁴ Ovaj pojam (njem. *Kultur des Lobens*) obrađuje u svom članku M. KEHL, *Was heisst 'sentire cum Ecclesia' – heute? Oder: Der geistliche Sinn für die konkrete Kirche*, Philosophisch-Theologische Hochschule Sankt Georgen, Frankfurt a. M., 2009, str. 1.-6. Ovdje str. 3.-6., (www.sankt-georgen.de/kehl/, preuzeto 12. IX. 2015.). Autor ističe da se »kulturom hvale« rađa radost i polet, a oni su u današnjoj Crkvi često nevidljivi zbog pretjerane kritike i nekog pesimizma. Nije slučajno što sv. Ignacije na početku i na kraju duhovnih vježbi govori o »hvaljenju«: na početku o »hvaljenju Boga«, a na kraju o »hvaljenju Crkve«.

²⁵ Usp. J. G. GERHARTZ, 'Sentire cum Ecclesia.' *Kirchliche Gesinnung im Gestz der Regeln des hl. Ignatius*, *Geist und Leben* 67(1994), str. 15.-28. Ovdje str. 16.-17.

²⁶ I. ŠAŠKO, »Sentire cum Ecclesia in Croatia« – stanje Crkve u Hrvatskoj i očekivanja od Družbe Isusove. Izlaganje na Provincijiskome simpoziju Družbe Isusove, u: *Mali vjesnik Hrvatske pokrajine Družbe Isusove* 1(2013), str. 34.

²⁷ Usp. J. G. GERHARTZ, 'Sentire cum Ecclesia', str. 17.-19.

Drugi je »princip napetosti«. Ignacije je iz vlastitoga iskustva spoznao kako Duh, koji inkarnaciju u nama nastavlja i želi izgrađivati tijelo Kristovo, donosi sa sobom napetost i sukob. On je tu napetost izdržao u potpunosti. Ne dopušta da ona postane podijeljenost i suprotstavljanje. Postavio se u napetost između »čiste ljubavi« i »straha sluge« (DV 370); napetosti između vrlo osobnoga vjerskog i napetosti između iskustva i služenju povijesnomu i stvarnomu tijelu Crkve; napetosti između smionoga pothvata da dopusti stvorenju izravno obraćanje Stvoritelju i poniznosti da se taj susret s Bogom živi pomoću crkvenoga posredovanja; inkarnacijsku napetost da se nevidljivom božanskom veličanstvu klanja (zaklinje na vjernost) i istovremeno služi preko poslušnosti prema vrlo vidljivom namjesniku Kristovu na zemlji. Ne može se reći da je sve to u Ignacijevu vrijeme bilo relativno lako. Postojala je tada napetost između različitih »crkvenih modela«, napetost između posvećenja Crkve renesanse i Crkve reformatora.

Treći i osnovni princip za dotična pravila i njihovu trajnu crkvenost jest »princip jedinstva između Krista, Crkve, Duha«, koji proizlazi iz inkarnacije. Za neko shvaćanje Crkve u isključivo sociološkom smislu, koje crkvenu instituciju i crkvenu službu ne prepoznaje i ne priznaje kao dio inkarnacijske strukture našega spasenja u Isusu Kristu, ova pravila nemaju praktički nikakvu vrijednost. Ona proizlaze iz čvrste vjere »da je između Krista, našega Gospodina, Zaručnika, i sv. Crkve, Zaručnice njegove, isti Duh, koji nama ravna i upravlja na spasenje naših duša« (DV 365).

4. Ignacije i pape

Zanimljivo je kratko pogledati Ignacijevu vezu s četvoricom papa, koji spadaju u hijerarhijsku strukturu Crkve, tako drage Ignaciju.²⁸

Unatoč svojim sjena, papa *Pavao III.* bio je obnovitelj Crkve koji je sazvaio Tridentski sabor 1545. godine. Ignacije s njim nije imao nikakvih poteškoća. Papa je očitovao svoju naklonost prema Ignaciju i prema njegovim prvim drugovima u rujnu 1539. godine. Vidjevši Formulu Instituta, uskliknuo je: »Digitus Dei est hic!« (Ovdje je prst Božji!) Time je usmeno potvrdio novi red, što će se službeno dogoditi godinu dana kasnije (27. rujna 1540.). I kasnije će papa Pavao III. s više dokumenata dati strukturu novomu redu s četiri bule i dva brevea.

Papa *Julije III.* bio je sklon Družbi Isusovoj. Potvrdio je Red novom bulom i proširio Formulu Instituta (1550. god.). Snažno je podupro nastanak dvaju Ignaciju dragih

²⁸ Usp. C. de DALMASES, *La Chiesa nell'esperienza personale di sant'Ignazio*, str. 59.-63. – Usp. također: G. SWITEK, *Die Gelübde des hl. Ignatius und seiner Gefährten auf dem Montmartre. Zur Aktualität ihrer Mystik und missionarischen Dynamik*, *Geist und Leben* 65(1992), str. 245.-257. Ovdje str. 253.-255.

djelâ u Rimu: Rimski kolegij (temelj budućega sveučilišta *Gregoriana*) i Njemački kolegij (*Germanicum*).

Svetac je bio u odličnim odnosima s *Marcelom II.* (papa svega 22 dana) još u vrijeme njegova kardinalata. Iznenadna smrt čovjeka, koji se zalagao snažno za obnovu Crkve, potresla je mnoge, kao i Ignacija.

S pontifikatom *Pavla IV.* slijedilo je za Ignacija teško razdoblje. Obojica su revnovala za obnovu Crkve, no zbog različitosti temperamenta i pogleda teško je dolazilo do sklada i razumijevanja. Još i prije nego što je postao papa, kardinal Gian Pietro Carafa nije bio u najboljim odnosima s Ignacijem. Subrača iz Svetčeva vremena govore da su mu se njegovim izborom za papu tresle sve kosti. No, sada se pružila prilika da pokaže svoj stav prema osobi pape koji upravlja Crkvom kao Kristov namjesnik. Dva su razloga, koja su među ovom dvojicom stvarali nesporazume. Carafa je još kao kardinal izrazio želju da se ujedine isusovci i red teatinaca (regularnih klerika, čiji je bio jedan od osnivača). Ignacije je to odbijao kao i namjeru da se Družba Isusova sjedini sa somaskima (također redom regularnih klerika). Druga je Ignacijeva bojazan bila da Pavao IV. ne uvede neke promjene koje bi zadirale u temeljne točke Družbe, napose nametanje obvezatnoga moljenja časoslova u koru. To se za Ignacijeva života nije dogodilo, nego tek kasnije (samo privremeno).

Zaključak

Tko prihvaća Crkvu, mora je prihvatiti onako kako ju je htio Bog: božansko u ljudskom. Prihvaćati je, dakle, u vlastitoj božanskoj stvarnosti, ali i u njezinoj često banalnoj svakodnevnici. Neko razdvajanje ovdje nije moguće. Istinski katolički vjernici ljube Crkvu u njezinoj božanstvenosti, ali i u njezinoj ljudskosti. A ljubiti Crkvu znači istovremeno ljubiti Krista, i obrnuto. »Ignacijev pogled na čovječanstvo nije idealističan. Njegova je Crkva sastavljena od ljudi koji su jaki i slabi, sveti i grješni. Oni su izabrani Božji narod skupljen u Crkvu koja je dana odozgor i pružena kao Zaručnica Njegovu Sinu (365). Sve dolazi odozgor, ali nakon utjelovljenja, sve živi ovdje dolje.«²⁹ Na taj se način može ispravno shvatiti izraz »sentire cum Ecclesia« kod sv. Ignacija Loyolskoga.

---

²⁹ P.-H. KOLVENBACH, *The Rules for Thinking, Judging, Feeling in the Post-Conciliar Church*, str. 2.

»SENTIRE CUM ECCLESIA« OF ST. IGNATIUS OF LOYOLA**Marijan Steiner*****Summary**

The article analyses the understanding of the Church in the eyes of St. Ignatius of Loyola. Ignatius' ecclesiasticism is based on his spiritual experience. The basics of his understanding of ecclesiasticism should be sought in his booklet »Spiritual Exercises«, which contains the »Rules for feeling with the Church«. They see the Church as a community, and not the benefit of the individual faithful. The term »sentire cum Ecclesia« is associated with what St. Ignatius says in the »Formuli Instituta«, the founding document of the Society of Jesus: »To serve the Lord alone and the Church his Bride under the Roman Pontiff, the Vicar of Christ on earth.« The article also presents some information on the relations of St. Ignatius and four popes. On the whole, the Founder of the Jesuit order always looked at the Church in her divine-human reality. For him, to love the Church at the same time meant to love Christ, and vice versa.

Keywords: *St. Ignatius, spiritual experience, spiritual exercises, the Church, »sentire cum Ecclesia«, »rules«, popes.*

---

* Professor Marijan Steiner, ThD, Faculty of Philosophy of the Society of Jesus in Zagreb, Croatian Studies – University of Zagreb, Jordanovac 110, 10000 Zagreb, Croatia, msteiner@ffdi.hr